

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 23/2514-3
Saksbehandler Einar Werner Frøyna

Utvalg	Møtedato
Miljø- og teknisk utvalg	14.05.2025
Kommunestyret	28.05.2025

Åpning av kommandobunkers i Urheia

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Kommunestyret beslutter å ikke sette i gang et prosjekt med å åpne kommandobunkersen (Radarbunkersen) for publikum på grunn av høye kostnader og usikkerhet knyttet til sikkerheten.

Vedlegg

Behandling av interpellasjon etter vedtak i bystyret 18.02.2021 - Åpning av kommandobunkersene i Urheia.

Kort resymé

Kommunedirektøren ble i 2021 bedt om å legge frem en sak for kommunestyret som belyser kostnader og andre konsekvenser av å iverksette et prosjekt for å gjenåpne kommandobunkersene, og eventuelt andre deler av festningsanlegget i Urheia. Kommunedirektøren beklager at det har tatt lang tid før denne saken ble prioritert og ferdigstilt for politisk behandling.

I lys av Bærekraft 25, potensielt høye kostnader og usikkerhet knyttet til et eventuelt sikringsarbeid av bunkersene innstiller kommunedirektøren på at dette arbeidet ikke iverksettes. Kommunedirektøren mener at de allerede åpne bunkersene i Urheia gir en god krigshistorisk opplevelse.

Saksopplysninger

I interpellasjon 28.02.21 ble det bestilt fra ordføreren:

«Jeg ber derfor, på bakgrunn av denne interpellasjonen, kommunedirektøren legge frem en sak for bystyret om gjenåpning av Radarbunkersene og eventuelt andre deler av festningsanlegget.»

Interpellasjonen er vedlagt denne saken.

Dette saksframlegget svarer ut denne bestillingen.

Bakgrunn

Da Risør kommune overtok militæranleggene i Urheia i 2012 gjorde Forsvarsbygg en vurdering av sikkerheten rundt bunkersene, innebefattet den såkalte kommandobunkersene/radarbunkersene. Der sikkerheten ble vurdert til å være utilstrekkelig ble bunkersvolumet fylt igjen med pukk, eller inngangene murt igjen. Med andre ord så har vi i dag fasiten på hvor det er trygt å ferdes i bunkersene – der det ikke er fylt igjen med pukk, eller inngangene ikke er murt igjen.

Da bunkersene ble fylt igjen drev museumsmiljøet i Risør et krigsmuseum i brakka rett ved kommandobunkersene. De hadde flere møter med Forsvaret om hvordan kommandobunkersene kunne sikres. Forsvaret ville egentlig sikre kommandobunkersene med å fylle den med betong, fordi de mente det ville være for store utgifter med å sikre bunkersene for å holde den åpen for publikum. Etter påtrykk fra museumsmiljøet endte det allikevel med at bunkersene ble sikret med pukk i stedet for betong for å ha muligheten for senere å sikre bunkersene på andre måter, som kunne gjøre det mulig å komme inn i bunkersene.

Teknisk

Å fjerne (med sugebil) all pukken som ble fylt på for å sikre bunkersene, inklusive kommandobunkersene, vil koste i størrelsesorden kr 150 000. Etter bunkersene er tømt for pukk må det gjøres geotekniske vurderinger av rassikkerhet for fjell, stein og betong, for så å komme fram til en eventuell tiltaksliste som må gjennomføres for at bunkersene kan være åpen og tilgjengelig for allmenn ferdsel. Det kan være tiltak som betongrehabilitering, oppstempling, støttemurer, innboring av sikringsbolter, sikringsnett o. l. Dette arbeidet skal gjøres på svært kronglete steder, inne i bunkersene. Det medfører mye manuelt arbeid, som kan bli kostbart. Omfanget av dette arbeidet vil man ikke vite før bunkersene er tømt for pukk og kan inspiseres. Men at det kan bli snakk om summer i millionklassen er sannsynlig. Det er heller ikke sikkert at det vil være mulig å sikre kommandobunkersene tilstrekkelig slik at den kan åpnes for publikum. Kommandobunkersene er mer komplisert enn de andre bunkersene og løpegravene da den går i flere etasjer inni fjellet. Og derfor også vanskeligere å sikre.

Hvis publikum skal ferdes nede i bunkersen er det også nødvendig å være svært konservativ i sikkerhetsvurderingene.

Selv etter alt sikringsarbeid er utført vil det være en restrisiko for ras som må håndteres. Denne restrisikoen må håndteres med rutiner for sjekk av utvikling av sprekker og utrasing inni bunkersene. Dette er et arbeid som må utføres av konsulenter med spesialkompetanse. Dette kan medføre årlige driftsutgifter framover.

De tekniske vurderingene er ikke basert på detaljprosjektering, men på samtaler med geotekniske ingeniører og bergsikringsfirma som har erfaring og kompetanse på denne type sikringsarbeid.

Økonomi

Kostnadene for å fjerne pukk og sikre bunkersene er estimert til kr 150 000, med ytterligere kostnader for geotekniske vurderinger og sikkerhetstiltak som kan beløpe seg til flere millioner. Årlige driftsutgifter for vedlikehold av sikkerheten vil være godt over kr 100 000.

Det er ikke gjort detaljprosjektering for å komme fram til konkrete sikre summer. Estimatenes er basert på samtaler med geotekniske ingeniører og firma som jobber med utførende sikring av fjell.

Kommunedirektøren har ikke søkt tilskudd til dette tiltaket. Hvis det er ønskelig å gå videre med prosjektet så er det antakelig Riksantikvaren og Kulturminnefondet som vil være de mest aktuelle å søke tilskudd fra.

Kommuneplan

Kommuneplanen legger vekt på å videreføre og utvikle Risør som kunst- og kulturkommune, og å ivareta kulturminner og kulturmiljøer. Å grave fram kommandobunkersen kan bidra til å styrke Risør historiske og kulturelle profil og tiltrekke besøkende som er interessert i krigshistorie. Den kan være en interessant møteplass og et sted for læring og refleksjon om historiske hendelser.

Kommuneplanen beskriver at Risør ønsker å utvikle seg som en helårsdestinasjon. En åpen kommandobunkers kan fungere som en unik turistattraksjon, som kan øke antall besøkende og bidra til lokal økonomisk vekst.

Folkehelse og levekår

En åpen og sikret kommandobunkers vil muligens kunne gjøre anleggene i Urheia enda mer attraktive for publikum og medføre flere besøkende som går turer i Urheia.

Klima og miljø

Prosjektet med å fjerne pukk og sikre bunkersene vil ha en miljøpåvirkning gjennom bruk av betong og maskiner drevet av fossile brensler.

Næringsperspektiv

Å åpne kommandobunkersen for publikum kan tiltrekke flere turister og føre til positive økonomiske ringvirkninger for besøksnæringen. Imidlertid må kostnadene og sikkerhetsrisikoene veies opp mot de mulige inntektene.

Vurderinger

Å sikre kommandobunkersene og gjøre den tilgjengelig for allmennheten kan være en måte å styrke Risørs kulturelle profil og tiltrekke seg turister, samtidig som den kan gi innbyggerne en ny møteplass og læringsarena.

Men den krigshistoriske opplevelsen man i dag får ved å ferdes i de bunkersene og løpegravene som allerede er åpne og vurdert som sikre, er meget god. Det er flere bunkerser som man i dag kan gå inn i. Disse fleste av disse er ikke rørt siden krigens dager. Men i alle fall en av dem har fått utbedret bæreevne med bjelker og betong. Å sikre kommandobunkersene slik at den vil kunne være åpen for publikum vil være uforholdsmessig kostbart i forhold til den gode krigshistoriske opplevelsen publikum allerede har tilgang til gjennom de bunkersene som i dag er åpne.

Kommunedirektørens konklusjon

Kommunedirektøren konkluderer med at det hverken er økonomisk eller sikkerhetsmessig forsvarlig å åpne kommandobunkersene for publikum.